

mag. Andreja Tkalec

IMENA DOLIN IN VZPETIN V OBČINI CELJE

Zanimanje za lastna imena sodi že v antične čase. Pri opredeljevanju in razvrščanju jezikovnih vprašanj so se starogrški filozofi ustavili pri besedah s posebnimi lastnostmi – pri lastnih imenih. Aristotel jih je imenoval *onoma kyrion*, lat. *nomen proprium*. Med njimi zavzemajo posebno mesto gorska imena ali **oronimi**. Za razliko od ledinskih imen gorska imena in imena dolin poimenujejo večje geografske objekte (griče, hribe, gore, doline).

Slovenija, z njo pa tudi občina Celje, je večinoma hribovita dežela, zato je naše gorsko imenoslovje precej bogato. Poimenujemo tudi veliko delov gorskega sveta, kakor so npr. prelazi, ozke doline, slemena in druge posebnosti, ki so povezane z alpskim in predalpskim, hribovitim svetom. Ker se nahajamo na prehodnem ozemlju med severom in jugom, vzhodom in zahodom, je razumljivo, da je tudi v oronimiji veliko predslovanskih imen (takšna imena imenujemo substratna), ki so jih kasnejši tuji jeziki v stoletjih po naselitvi samo še popestrili (takšna imena imenujemo adstratna). V pričujoči raziskavi me je zanimalo, katera so takšna imena v občini Celje in kaj pomenijo.

Celje leži v kotlini, ki je predvsem proti severu in jugu zamejena s hribi, za mojo raziskavo pa so prišle v poštev predvsem vzpetine na jugu, ker so del občine Celje. Ko sem zbirala gradivo za to raziskavo, pomagala sem si s specialkami Geodetskega zavoda Republike Slovenije v merilu 1 : 5000, sem bila presenečena, saj marsikatero vzpetino po imenu sploh nisem poznala. Presenetila me je tudi narečnost oziroma stara podlaga nekaterih imen. Narečni izgovor besed oziroma besednih zvez sem zapisala v oklepajih.

Imena dolin in vzpetin so običajno večbesedna, pri čemer je drugi del občnoimensko, »logično« poimenovanje okolice: hrib, vrh, dolina, gor(i)ca, planina, sleme. Ker se ukvarjam z etimologijo, torej z izvorom poimenovanja, sem najprej raziskala, kaj pomenijo ti izrazi:

dól¹ prisl., *doli*, *navzdol*, *nizdol*; *dol*, *dolina*, *dolnji*, *dolenji*. Enako je star. hrv. *dol*, nar. mak. *dol* 'dol', nar. rus. *dol* 'stran' (knjižno *dolj* 'proč, dol'), in nar. češ. *dol* (knjiž. *dolŭ*) 'dol'. S sloven. *doli* je enako stcslovan. *dolě*, hrv. *dolje*, srb. *dole*, nar. rus. *doli*, češ. *dole* 'spodaj, doli'. Pslovan. **dolb* je prvotno tožilnik smeri, **dolě* pa mestnik samostalnika **dolb* 'jama, votlina, dolina', kar je dalo sloven. *dol* 'dolina', cslovan. *dolb* 'jama, dolina'. To se je razvilo iz ide. **dholo-* 'obok, votlina, dolina', kar je dalo tudi gr. *tholos* 'obokano okroglo poslopje na dvorišču, kjer so shranjevali orožje in orodje', valiž. *dol* 'dolina', stnord. *dalr* 'lok', got. *dal(s)* stvnem. *tal*, nem. *Tal* 'dolina'. Sloven. *dol* torej prvotno pomeni 'v dolino, v jamo', *doli* pa 'v dolini, v jami'.

gora² (f.) 'mons', na vzhodu tudi 'silva', bkr. 'smrekov gozd', redko 'vinograd', kar je navadno dem. *gorica* (toda *gorica* 'ograjen prostor' verjetno ne spada zraven). K temu sln. *góren* (adj.), npr. *gorno pravo* 'jus montanum', prim. r. v 16. st. *gorno* 'isto', sln. *gornik* 'Bergmeister', *gorske bukve* 'pravne določbe iz 17. st.'. Zaradi p. *góra* 'podstrešje, petro', č. dial. *hůra* 'isto', verjetno tudi sln. dial. *goren* (m.), *gorenj* (m.) 'nadstropje' (okolica Celovca) ni izposojeno iz. bav. avstr. *Gaden* 'hiša z enim prostorom, nadstropje'; prim. sln. *gōrnjica* 'zgornji prostor, soba v nadstropju'. V toponimiji je mogoče suponirati tudi pomen 'planina' (Posočje), 'popolnoma izkrčeno pašno področje' (Ribnica), na Goriškem 'pokrajina severno od kraja' (Melik). Izredno pogosto v tpn. in mtpn.; zaradi prevodov v latinščino in nemščino izpričano v sln. obliki dokaj pozno, npr. *Gorica*, ca. 1200 *De Gorz* (M. Kos), *Gora*, 1485-1490 *Gaberskigory*, 1490 *Babinagora* (M. Kos), *Gorjansko*, 1086 *Gorianus*; kot atpn. 1200

¹ Marko Snoj, Slovenski etimološki slovar, str. 97.

² France Bezlaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, prva knjiga (A-J), str. 162.

Gorianin (rez.). Med številnimi toponimičnimi tipi je zanimivo *Mêgre* (gor.) iz **mědъgorъje*, prim. kot *Megorje*.

Deminutiv *gorīca* (f.) 'vinograd', izposojeno v štaj. n. *Goritze* 'vinogradova meja'; izredno pogostno v toponimiji tipa *Gorica*, furl. *Gurizze*, *Guriz*, v starejših nemških virih prevajano z *Berg*, *Puhel*, lat. *Colles*; k temu *Goričica*, furl. *Goricizza*, 1377 *Goricicium*, 1260 *Gorischa*, ktetik *Goričane*, 1221 *Gorschach* (Marchetti, Kranzmayer, Carinthia, Kos).

Splošnoslovansko; sbh. *gòra* 'mons, silva', mak. *gora* 'silva', redko 'mons', blg. *gorà* 'silva', csl. *gora* 'mons', r. *gorá*, ukr. *horá*, br. *hará*, p. *góra*, č., slš., gl. *hora*, dl. *gora*, plb. *d'örə*.

Sorodno je lit. *nù-gara* 'hrbet', *girià* 'gozd', lot. *dziŗa* 'gozd', prus. *garian* 'drevo', alb. *gur* 'kamen, skala', sti. *giri-*, avesta *gairi-* 'gora, pogorje', ide. **gūrō* (Berneker, Trautmann, Vasmer); verjetno spada zraven še gr. *βορέας* 'severni veter' in ilir. atpn. *Boria* (Krahe, Fraenkel). Hubschmid primerja tudi berb. *garr-* (*karr-*) 'kamen', arab. *qāra* 'osamljen grič', kušit. *kara*, *gāra*, *gāro* 'gora' in *gāra* 'skala'.

hrib³ (m.) 'collis'; v 16. stol. *hrib*, (Megiser), dial. tudi *hriber* (Rož), *hreib* (Remšnik); k temu cgn. *Hribernik*. Pleteršnik navaja brez lokacije tudi oblike *hrb*, *hrbec*, 'hrib', *hrbola* 'vzpetina', prim. stč. *chrb* 'vzpetina' poleg *horb* in slš. *hrbol* 'vzpetina'. Nejasna je zveza s sln. *navhreber*, *navkreber* 'navzgor'. Najbolj pogostno *hrib* s številnimi izvedenkami *hribec*, *hribček*, *hribje*, *hribovje*, *hribovec* itd.: adj. *hribovit*, *hribat*, *hribast*; od posebnih pomenov je treba omeniti *hrib* 'gozdiček sredi polja' (Sorško polje) in *hribav* 'grob, trpežen (o čevljih)' (gor.); v tpn. pogosto *Hrib*, *Hribec*, cgn. *Hribar* ipd. Prim. starejše sbh. *hrib* 'collis', csl. *chribъ* in č. dial. *křib* 'collis', stč. *chřib*, tpn. *Chřiby*. Etimologija nejasna; starejši avtorji povezujejo s *hrbet* (Berneker, Vasmer). Machek izvaja iz *grb*, podobno Lewy. Schütz opozarja tudi na sbh. *hrbljast*, *hrbljav* 'neraven, hrpav' in blg. *chъrb*, *chъrbel* 'škrbina, črepinja', vendar zajemajo njegova izvajanja preveč besedi, ki ne spadajo zraven. Mogoče je misliti na zvezo med *hrib* in sbh. *hrid* 'pečina, stena, neporaščen hrib' (o tem Skok). Machek primerja *hrib* z nvn. *Riff* 'vzpetina, hrbet' s slov. začetnim *ch-*. Vse dvomljivo; množica južnoslovanskih oblik s podobnimi pomeni zahteva še posebnega študija.

³ France Bezlaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, prva knjiga (A-J), str. 203.

plan⁴ (adj.), f. *plana* 'neporaščen, jasen, odprt (o svetu)'; *na plano* 'na svetlo, ven'; k temu *plan* (f), g. *plani* 'neporaščen svet, ravan', *planja*, *planica*, *planjava*, nkniž. *planota* 'isto', *planišče* 'raven prostor', *planina* 'gora brez drevja, gorski pašnik'; od tod *planinec*, *planinar*, *planinščak*, *planec* (m.), *planinka*, *planinarica*, *planka* (f.) 'prebivalec ali prebivalka (novejše tudi obiskovalec ali obiskovalka) planin', *planšar* (m.), -ja, f. *planšarica* 'Senne, Sennin'; fit. *planika* 'Gnaphalium leontopodium'; v. *planiniti*, *planinariti*, *planšariti*, *planovati* (impf.) 'prebivati v planinah, hoditi po planinah'; v 18. st. *planina* 'Alpe' (Gutsmann), *planine* 'montes ardui', *planinez* 'montanus' (Kastelec-Vorenc); orn. *Planjava*, l. 1499 *Planava*, tpn. *Planica*, *Planina*, *Planinica*, cgn. *Planinc*, *Planinšek*.

Prim. csl. *planina*, sbh. *planina*, akz. *planinu*; *proplanak* 'čistina na gori', tpn. *Plana*, mak. *planina*, blg. *planina*, ukr. *polonýna* (Grinčenko), p. dial. *plonina*, adj. *plonny* 'nerodoviten', č., slš. *plany* 'divji, neploden, jalov', *plaň* 'planota', gl., dl. *plony* 'raven', dl. *ploň* 'ravnina'. Psl. **polnъ* < ide. **polH-no-* je glagolski adj. iz baze **pelH-*, **plaH-* 'razširiti, razprostranjen'. Psl. **polnina* je najverjetneje konkretizirani abstr. iz adj. **polnъ* tipa **zvērina* = lit. *žveriena* < **eina*, manj verjetno sekundarna tvorba na osnovi tipa *devī*, v prid česar bi morda govorile akcentske razmere. Z drugo prevojno stopnjo je sorodno lat. *planus* 'ploščat, raven', lit. *plonas* 'tanek', lot. *plans* 'isto'. Iz jslov. je rum. *plaiu* 'planjava' < **planъ* (= sln. *plan* (f.), g. *planî*), n. dial. *Pluntsch* 'divja jablana ali hruška' (Miklošič, Pokorny). Napačno Machek, ki č., slš. *plaň* in sln. *planja* preko srvn. *plan(e)* izvaja iz lat. *planus*.

sleme⁵ *slemena* s, tudi *slemenjak*, *slemenast*. Enako je cslovan. *slěmę* 'sleme, bruno', hrv. *sljeme*, srb. *sleme*, češ. *slemeno* 'sleme'. Psloven. **seimę* 'sleme, gorski greben' je dalje enako z lit. *šelmuo*, rod. *šelmens* 'sleme, nadoknjak'.

vrh⁶ -a m *vrhek*, *vršič*, *vršiček*, *vrhovje*, *vrhoven*, *vrhun*, *vrhunec*, *vrhunski*, *povrh*, *zvrha*, *zvrhan*. Enako je stcslovan. *vrъxъ*, hrv., srb. *vřh*, rus. *věrx*, češ. *vrch*. Pslovan. **vřrxъ* 'vrh' je dalje enako z lit. *viršùs*, let. *vīrsus* 'vrh' in sorodno s stind. *vārīyas-* 'višji', *vārsistha-* 'najvišji', *varsmán-* 'višina, kar je na vrhu', *vārsman-* 'višina, vrh, konica', gr. *hérma* 'oporni steber, greben, grič', lat. *verrūca* 'bradavica', stir. *ferr* 'boljši', kar so vse tvorbe iz ide. baze **uęers-*, **uęrs-* 'mesto (v pokrajini ali na koži), ki je višje od okolice'.

⁴ France Bezlaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, tretja knjiga (P-S), str. 47.

⁵ Marko Snoj, Slovenski etimološki slovar, str. 580.

⁶ Marko Snoj, Slovenski etimološki slovar, str. 730

IMENA DOLIN

Imena dolin so eno- ali večbesedna. Najpogosteje so zaradi svojih naravnih značilnosti nastala iz različnih občnih imen.⁷

Rožna dolina ('Rɔ:žna do'li:na) – ime je vsekakor dobila po rožah, ki pa ne pomenijo nujno cvetja; s skupnim imenom 'rožje' označujejo vinogradniki 'rozge' (mladike), ki jih porežejo s trsov.⁸ Dolina je obdana z griči, ki so še danes zasajeni s številnimi vinogradi. Ime Rožna dolina pa bi bilo lahko tudi prevedeno iz nem. *Rosental*, zloženke iz srvnem. *rose* 'vrtnica' in *tal* 'dolina', ki je prvotno označevala dolino, v kateri rastejo vrtnice. Imena s prvim členom iz srvnem. *rose* 'vrtnica' (iz česar je prevzeto sloven. *roža*) so bila v nemški fevdalni kulturi modna predvsem v 13. stol.⁹

IMENA VZPETIN

Imena vzpetin so lahko enobesedna ('Ba:uč) ali sestavljena iz dveh ali več besed. Dvo- ali večbesedna imena so pogosto sestavljena iz občnega imena *vrh*, *gora* in pridevnika na levi strani ('A:nski 'vər:x, 'Mɔ:rnikova 'gɔ:rca).¹⁰

Aljažev hrib (Al'ja:žou x'ri:b) – ime je dobil po nekdanjem lastniku.

Anski vrh ('A:nski 'vər:x) – ime so mu po kapelici sv. Ane nadeli domačini, pravilneje bi se mu reklo Anin vrh.¹¹

Bavč ('Ba:uč) – ime je verjetno nastalo iz *balha*, nar. *bauha* 'svetlorjava, slaba, suha in trda trava po pašnikih, ki je živina ne mara, *Nardus stricta*', manj verjetno neposredno iz pridevnika **balh* 'belkast, bled'. Ta osnova je v rabi predvsem v poimenovanju belkastih, sivkastih živali, npr. (tonemsko) *balha* 'belkasta krava', *baleh* 'belkast vol', prid. *balhast*

⁷ Dušan Čop, Gorska, terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji.

⁸ Josip Brinar, Jezikoslovni izprehodi po okolici celjski, str. 14.

⁹ Marko Snoj, Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen, str. 362.

¹⁰ Dušan Čop, Gorska, terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji.

¹¹ Janko Orožen, Celje – vodnik po mestu in okolici, str. 62.

'belkast, sivkast. Prezveta je iz bav. srvnem. *valch*, kar se ohranja v kor. nem. *falch* 'belkast vol', štaj. nem. *falch* 'belkast, bled'.¹²

Belužičev hrib (Be'lu:žičou̯ x'ri:b) – ime je dobil po lastniku.

Brezov vrh (B'rɛ:zou̯ 'vɛr:x) – vzpetina je dobila ime po najpogostejšem drevesu, ki jo obrašča – brezi.

Celjska koča ('Cjɛ:lska 'kɔ:ča) – 651 m visoka vzpetina nad Celjem, ki se nahaja pod Tolstim vrhom. Ime je dobila po koči, ki so jo tam postavili celjski planinci. Je priljubljeno lokalno pohodniško, kolesarsko in smučarsko središče, sploh v zadnjem času, ko je staro leseno kočo nadomestil nov, multifunkcionalen objekt.

Dečjek ('Dɛ:čjek) – ime vzpetine je najverjetneje nastalo iz **Dědčina*, kar je izpeljano iz **dědъcъ* v domnevnem pomenu 'dedič'. Če je domneva pravilna, je ime prvotno označevalo dedičevo posest.¹³ Dedičev vrh je torej Dedčjek, po izgubi soglasnika Dečjek.

Drevov vrh (D'rɛ:vou̯ 'vɛr:x) – vzpetina je dobila ime po lastniku.

Frančakov hrib (Fran'ča:kou̯ x'ri:b) – vzpetina je dobila ime po lastniku, je pa zanimiva narečna oblika imena Franc – Francak (slabšalnica), torej Francetov/Frančakov hrib.

Gorica (Go'ri:ca) – nižja vzpetina, primerna za gojenje trte. Lastno ime je nastalo iz občnega (glej razlago zgoraj).

Grac (G'ra:c) – pomanjševalnica iz občnega imena grad; po izgubi nenaglašene samoglasnika *gradec* > *grac*. Na vrhu vzpetine je bilo nekoč najbrž postavljeno majhno naselje. **grad**¹⁴ (m.), g. *grada*, *gradu* 'utrdba, prebivališče fevdalca, razkošna stavba', redko 'mesto' (nar. pesem, Krelj, Istra). Naselja so nastajala v varstvu fevdalnih utrd, odtod tpn. *Podgrad*, *Podgradje*, *Podgraje*, (< **podgradjane*), *Zagrad*, *Zagradec*, *Zagrajec* in imena mest

¹² Marko Snoj, Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen, str. 53-54.

¹³ Marko Snoj, Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen, str. 106.

¹⁴ France Bezljaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, prva knjiga (A-J), str. 168.

Stari grad, Slovenj Gradec, v Avstriji *Graz* (< **gradъcbъ*), 1113 *Graiz*, 1140 *Grazi*, 1243 *aput Graetze* ter mlajših naselij tipa *Grad, Gradec, Gradac, Gradež, Gračič*. Poseben imenski tip je *Gradišče, Gradišča*, posebno za antične razvaline (Skok), a tudi 'contea principesca' in kasneje 'zapuščeno naselje'. Temu tipu se pomensko približuje **gradina*, v t.pn. *Gradin, Gradinje, Gradnje, Gradno*. Mlajša izvedenka je *gra(j)ščina* 'grajska pristava', *gra(j)ščak, gra(j)ščakinja* 'fevdalni gospod, gospa', *graščan* 'prebivalec gradu', toda v Istri *grajan* 'meščan'.

Splošnoslovansko; sbh. *grad*, na Hvaru *grod*, mak., blg. *grad*, blg. dial. tudi *gard*, csl. *gradъ* 'zid, utrdba, vrt, mesto', r. *gorod* 'mesto', ukr. *hórod* 'mesto', *horód* 'vrt', br. *horad*, p. zastarelo *grod*, toda kaš. *gard*, č., slš. *hrad*, gl. *hrad*, dl. *grod*.

Iz slov. jezikov je rum. *gard, grajd, gradina, gradiște*, alb. *grazh, gradinë, gardinë*; psl. **gordъ* je sorodno z lit. *gaĩdas* »ograja, plot«, got. *gards* 'dom, hiša', *garda* 'hlev', stagl. *geard*, nagl. *gard* 'ograja, plot, obora, bivališče', alb. *garð-ei* 'plot', frig. *Manegordum* 'mesto mož', toh. B *kerciye* 'palača', sti. *gřhas* 'hiša' iz ide. **ghordh-* (Berneker, Trautmann, Vasmer). Na izposojenko iz got. *gards* so mislili Uhlenbeck, Fick, Hirt, Zubatý; zavrača Kiparsky. Toda *vinograd* je izposojeno iz got. *weinagards*, krim. got. *wingart*, stvn. *wingarto* (Kiparsky, Brückner, Vasmer).

Gradišče (Gra'di:še) – danes lastno ime je nastalo iz občnega imena gradišče, kar nakazuje zgodnjo poseljenost vzpetine, saj je *gradišče*¹⁵ -a 'mesto, kjer stoji ali je stal grad, grajsko obzidje'. Za star. obdobje je treba domnevati tudi pomen 's koli ograjeno utrjeno mesto, navadno na hribu'.

Grajski hrib (G'ra:jski x'ri:b) – 407 m visok hrib nad Celjem, na katerem so ostanki gradu celjskih knezov. Vzpetina, na kateri stoji grad, je bila dobro izbrana, saj je dostopna le z ene strani, z drugih treh pa sega prepad prav do reke Savinje. Je priljubljena turistično-izletniška točka, simbol mesta Celje, ki se v poletnih mesecih spremeni v gledališče na prostem.

Grmada (Gər'ma:da) – občnoimenski pomen slov. besede *grmada* je 'kup', zlasti 'kup dračja in listja, pripravljen za zažig'. Večina naših gora s tem imenom se tako imenuje zato, ker so

¹⁵ Marko Snoj, Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen, str. 150.

nekdaj na njih kurili kresove, tudi kot opozorilo pred turškimi vpadi.¹⁶ Ker je to 718 m in izpostavljena vzpetina, se je ogenj z nje videl po celi celjski kotlini. Na vrhu, do katerega se pride po precej zahtevni planinski poti, so domačini po osamosvojitvi obnovili križ in zvonček.

Hom ('Xo:m) – iz občnega imena holm, kar preprosto pomeni hrib: **holm**¹⁷ g. *holma* 'hrib, grič', dial. tudi *hom*, *hum*; dem. *holmec*, v 16. st. *holmez* (Dalmatin), tudi *homec* (gor., kor.). V oronimih in mtpn. izredno pogostno *Holm*, *Hom*, *Hum*, *Homce*, *Home*, *Humi*, *Homi*, *Homovec*, *Homšnik*, *Homčica*, *Homšnica*, *Homovšak*. Historično izpričano tudi v Istri 1102 *Cholm*, 1252 *Chulm*, *Chvlm*, na Koroškem *Kolnitz*, 1255 *Cholnitz*, 1239 *Chvlniz*, 1256 *Culmecz*, v Alpah pogosto *Kolm*, *Kollmitz*, *Kom*, *Kulm*, *Kullmitz* (Ramovš, ČJKZ II 103). Prim. sbh. *hum*, *humac*, toda čak. tudi *hlam* (Istra), v 17. st. celo *hlime*; blg. *hьlm*, csl. *chlъmъ*, r. *cholm*, dial. *cholom*, ukr. *chołm*, p. *chełm* (v tpn. *Chełm*, *Chełmno*), č. *chlum*, slš. *chlm* (v tpn. *Chlm*), gl. *khołm*, dl. *chołm*. Po mnenju starejših raziskovalcev izposojeno iz stgerm. **hulma*, ags. *holm* 'vzpetina' (Miklošič, Uhlenbeck, Kiparsky). Zaradi str. *šelomъ* 'hrib', dial. *šelomja* mislijo nekateri na prasorodnost z germ. (Jagić, Brückner, Mikkola). Pomisleke vzbuja tudi čak. *hlam* (Skok), enako č. *chloum* 'gneča ljudi' (Ondraš) in č. *člup* 'grič'. Machek domneva, da je slov. in germ. besedna družina paleoevropska dediščina.

Hraški vrh (X'ra:ški 'vər:x) – vzpetina je dobila ime po najpogostejši drevesni vrsti, ki je tam rasla – hrastu.

Jelejek (Je'le:jek) – na tej vzpetini so se pogosto zadrževali jeleni, v narečju pa pride pri izgovoru soglasniškega sklopa *-nj-* do izgube zvočnika *-n-* (*jelenjek* > *jelejek*). To poimenovanje je eno redkih zapisov v narečju.

Jelovski hrib (Je'lo:uški x'ri:b) – ime je dobil po jelkah, ki so rasle na njem (nar. jela – jelka).¹⁸

Jožefov hrib (Jo:žefou x'ri:b) – je dobil ime po cerkvi sv. Jožefa, ki stoji na njem, in moškem samostanu, ki so ga dozidali kasneje.

¹⁶ Marko Snoj, Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen, str. 155.

¹⁷ France Bezlaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, prva knjiga (A-J), str. 198.

¹⁸ France Bezlaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, prva knjiga (A-J), str. 225.

Lanšperk ('La:nšperk) – ime je zloženo iz **lani* 'košuta' < slov. **olni*¹⁹ in *berg* 'hrib'; prvotno torej pomeni 'hrib, na katerem so košute', ali izraženo s svoj. prid. 'košutji hrib'. Zanimiva je predvsem kombinacija slovanskega in germanskega korena.

Lisce ('Li:sce) – ime je nastalo s preglasom samoglasnika v besedi 'les'; gre torej za področje, poraščeno z drevjem.²⁰

Medvedjek (Med'vɛ:djek) – soglasniški sklop *-nj-* se je zreduciral v *-j-*, ker pa v naših krajih nikoli ni bilo medvedov, sklepam, da se hrib imenuje po lastniku (ali pa sega poimenovanje v tisti čas, ko so medvedi tu še bili).

Merkuta (Mer'ku:ta) – zelo nenavadno ime, ki bi lahko nastalo iz popačenke *merkoca* 'opica', tudi merkovca; v 16. st. *merkuvica* (Megiser) in *mirkuca*; k temu *merkucin*, *mirkucin* (m.) 'gozdni hudič'. Kakor retorom. *merkats* (f.) 'simia' izposojeno iz srvn. *mer(e)katze* 'morska mačka', stvn. *merikazza*, nvn. *Meerkatze*, bav. dial. *mirkhots*, *merkhots*. To je ljudsko etimološko naslonjeno na *Meer Katze*. Izhodišče je sti. *markata-s* 'opica'.²¹

Dvomim, da so v naših krajih kdaj živele opice, lahko pa, da je šlo za gozd, iz katerega so se širili nenavadni glasovi, ki so jih po mnenju ljudi ustvarjali 'gozdni hudiči'.

Miklavžev hrib (Mik'la:užou x'ri:b) – ljudsko Miklavški hrib, je dobil ime po cerkvi sv. Miklavža, ki so jo postavili celjski grofje in posvetili splavarskemu patronu. Območje Miklavževega hriba velja tudi za prvo stalno poselitev v celjski okolici.²²

Mornikova gorica ('Mɔ:rnikova 'gɔ:rca) – vzpetina je dobila ime po lastniku in namenu (na njej je bil posajen vinograd, nar. gorca).

Osenica (O'sɛ:nca) – hrib je dobil ime glede na svojo lego; večinoma je v senci.

Petriček (Pet'ri:ček) – ime vzpetine je nastalo iz osebnega imena Peter oziroma iz tega imena izpeljanega priimka Petrič, Petriček, kakor se je imenovala tamkajšnja gostilna. Petriček je bil

¹⁹ Marko Snoj, Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen, str. 225.

²⁰ Josip Brinar, Jezikoslovni izprehodi po okolici celjski, str. 4.

²¹ France Bezljaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, druga knjiga (K-O), str. 178.

²² Branko Goropevšek, Po kom se imenuje ... Novi tednik, 29. 9. 2009.

še nedavno znamenito zbirališče športnih navdušencev (tam je nogometno igrišče, trim steza, strelišče), prizorišče kresovanja ipd., iz zgodovine bolj znan kot začasno zavetišče sirot, mlajših od 15 let, otrok domobrancev in nemških priseljencev, ki so jih pobili na Teharjih, danes pa je zapuščen in objekti propadajo.

Planina (Pla'ni:na) – vzpetina je dobila ime glede na namen: tam je bil nekoč pašnik za živino (glej razlago zgoraj).

Planinca (Pla'ni:nca) – manjša neporaščena vzpetina, namenjena paši. Zapis je narečen (< Planinica), in to me zelo veseli.

Po vrheh (Po 'vər:xix) – lastno ime je nastalo iz občnega *vrh* 'grebenasta vzpetina'. Zanimiva je krajša narečna oblika *vrheh* nam. *vrhovih*. Predložno dvobesedno ime.

Podgora ('Pɔ:d'gɔ:ra) – nižja vzpetina pod višjo. Predložno enobesedno ime.

Puša ('Pu:ša) – lastno ime je nastalo iz občnega *pušča* 'pusta, neporaščena, neprijazna in nenaseljena' vzpetina. Nar. oblika je nastala po onemitvi soglasnika č v sklopu -šč-.

Resenik (Rese'ni:k) – izpeljano iz *resa* < *vresa* slovan. **versa* 'rastlina *Calluna vulgaris*' in '*Erica herbacea (carnea L.)*'. Ime torej prvotno označuje z resjem poraslo mesto.²³

Slačjek (S'la:čjek) – je verjetno hrib, na katerem je raslo veliko slaka, oblika pa je narečna; glede na besedotvorje bi lahko pričakovali Slačnik (*Slačnjek* > *Slačjek*)

Slomnik (S'lɔ:mnik) – beseda je izpeljana iz nar. sloven. *slom* 'sleme'. Ta osnova se pojavlja le na Štajerskem, uporablja pa se tudi kot osebno ime (priimek *Slomšek*).²⁴ Sleme hriba Slomnik se razprostira od Tremerij do Liboj.²⁵

Spodnji križ (S'pɔ:dɔ k'ri:ž) – vzpetina je dobila ime po verskem znamenju.

²³ Marko Snoj, Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen, str. 353.

²⁴ Marko Snoj, Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen, str. 382

²⁵ Josip Brinar, Jezikoslovni izprehodi po okolici celjski, str. 10.

Srebotnik (Sre'bo:tnik) – je dobil ime po prevladujoči rastlini, ki je tam rastla, ovijalki *srobotu*,²⁶ ki mu v narečju rečemo srebot (izg. s'ri:bot). Beseda se pogosto pojavlja tudi kot priimek.

Šentjungert (Šent'ju:ngert) – nenavadno ime vzpetine je ljudska zloženka iz *sveta Jungert* < *sv. Kungota* < *sv. Kunigunda*²⁷. Na vrhu hriba se namreč nahaja cerkva sv. Kunigunde. Na prvi pogled moško ime sodi v drugo žensko sklanjatev: roditelj se glasi *Šentjungerti*. Ljudje uporabljajo tudi skrajšano obliko imena, *Jungerta*, in knjižno različico *Kunigunda*.

Šmonov hrib (Š'mo:nou x'ri:b) – je dobil ime po lastniku; prvotni *Simon* se je skozi čas spremenil v *Šimna*, ta pa v *Šmona*; danes pogosto hišno ime.

Štorov hrib (Š'to:rou x'ri:b) – je dobil ime po lastniku; občno ime *štor* je danes pogost priimek.

Tolsti vrh ('To:u:sti 'vər:x) – 834 m visoka vzpetina je dobila ime po svoji zaobljeni obliki.²⁸ Beseda *tolsti* se uporablja v tem sestavljenem imenu kot pridevnik, toda v celjskem *Tolstem vrhu* je dobil pridevnik tudi samostalniški pomen, ker se večkrat na kratko govori o *Tolstu*.²⁹ Na nekaterih zemljevidih sem zasledila posamostaljeni pridevnik zapisan celo v fonetični obliki - *Tovst*. Vrh zaradi gozda žal ni razgleden.

Vipota ('Vi:pota) - 532 m visoka vzpetina nad Celjem ima besedotvorno silno nenavadno ime. Ohranja namreč staro, v slovenskem jeziku že dolgo ne več tvorno predponsko obrazilo *vi-* < **vy*³⁰ (danes *iz-*). Glede na to, da hrib ni samostojen, ampak del hribovja, bi bila še najbolj logična razlaga, da gre za vzpetino 'ob poti', takšno, ki jo je nanese plaz, podobno kot **vypylza* v domnevnem pomenu 'kjer se je grič na robu gorovja izmaknil iz sklopa in spolzel proti nižavi, tj. se udril in usadil'.³¹

Vrečarjev hrib (V're:čarjou x'ri:b) – ime je vzpetina dobila po lastniku.

²⁶ France Bezlaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, tretja knjiga (P-S), str. 310.

²⁷ Pavle Merku, Svetniki v slovenskem imenoslovju, str. 32.

²⁸ France Bezlaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, četrta knjiga (Š-Ž), str. 195.

²⁹ Josip Brinar, Jezikoslovni izprehodi po okolici celjski, str. 20.

³⁰ Viktor Majdič, Imena vasi in mest v Sloveniji, str. 85.

³¹ Marko Snoj, Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen, str. 457.

Zvodenski hrib (Z'vɔ:dɛnski x'ri:b) – je dobil ime po naselju Zavodna, ob katerem se nahaja, zanimivo pa je, da je pri imenu vzpetine izpadel sicer naglašeni *a* (Závodna), naglas pa se je prenesel na naslednji zlog (Zvódenski).

SKLEP

Obravnavana imena so večinoma slovanskega izvora. Imena vzpetin so večinoma enobesedna, predpanske in predložne imenske oblike so redke (*Podgora*). Nastala so iz osebnih imen (*Drevov vrh*), poimenovana so po konfiguraciji oz. oblikovanosti tal (*Hom*), po neki živali (*Jelejek*), nastala so iz rastlinskih imen (*Srebotnik*) ali pa jih imenujemo po predmetih, ki so delo človeških rok (*Grac*); večkrat poimenujejo gol, neporasel predel (*Puša*) ali pa označujejo njegovo barvo (*Bavč*). Veliko imen je preprostih, v osnovi občnih (*Gora, Gorica, Slomnik, Hom, Vrh, Planina, Hrib*), včasih z dodatkom svojilnega pridevnika (*Mornikova gorca, Jožefov hrib*). Pridevniki večkrat opozarjajo na velikost ali lokacijo vzpetine (*Spodnji križ*).

Imena dolin so redka; v celjski občini premoremo eno samo tovrstno poimenovanje (*Rožna dolina*), ki je sestavljeno iz lastnega in občnega dela.

V osnovi so ta imena zelo stara (*Vipota, Gradišče, Planina*), mlajša so nemškega izvora (*Bavč, Lanšperk, Hom, Merkuta, Šentjungert*). Narečje pogosto odločilno vpliva na pravilno zapisovanje ime, sploh če so domačini pozabili, kaj ime pomeni. Ker so se zapisovanja lotili ljudje, ki narečja niso poznali, so marsikaj narobe slišali oziroma razumeli in zato tudi napačno zapisali. Tako so na primer nekatera imena izgubila nenaglašeni samoglasnik (*Šmonov hrib, Zvodenski hrib*), pri drugih pa je zapisan, čeprav se v resnici ne izgovarja (*Osenica*), v nekaterih poimenovanjih pa je prišlo do olajšanega izgovora, ki se je prenesel tudi v zapis (*Dečjek Hom, Medvedjek, Puša, Slačjek*).

UPORABLJENA LITERATURA

1. Bezlaj, France, 1977: Etimološki slovar slovenskega jezika, prva knjiga (A-J). Ljubljana: Mladinska knjiga.

2. --, 1982: Etimološki slovar slovenskega jezika, druga knjiga (K-O). Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. --, 1995: Etimološki slovar slovenskega jezika, tretja knjiga (P-S). Ljubljana: Mladinska knjiga.
4. --, 2005: Etimološki slovar slovenskega jezika, četrta knjiga (Š-Ž). Ljubljana: Založba ZRC.
5. Snoj, Marko; 1997: Slovenski etimološki slovar. Ljubljana: Mladinska knjiga.
6. --, 2009: Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
7. Goropevšek, Branko, 2009: Po kom se imenuje ... Novi tednik (21. 7. – 3. 11. 2009).
8. Brinar, Josip, 1925: Jezikovni izprehodi po okolici celjski. Celje: Zvezna tiskarna, 1925.
9. Merku, Pavle, 1992: Svetniki v slovenskem imenoslovju. Trst: Mladika.
10. Orožen, Janko, 1928: Celje – vodnik po mestu in okolici. Celje: Tiskarna brata Rode & Martinčič.
11. Čop, Dušan, 2002: Gorska, terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji. Jezikoslovni zapiski: Zbornik Inštituta za slovenski jezik 8, ZRC SAZU. 93-108.
12. Majdič, Viktor, 2002: Imena vasi in mest v Sloveniji. Jezikoslovni zapiski: Zbornik Inštituta za slovenski jezik 8, ZRC SAZU. 81-92.